

Abgrall Fañch

Alc'houeder Arre

Bodveur (1906 – Bodveur 1930)

Klañv-braz e oa bet gand an droug-skevent.

Luc'hed ha Moged

bet embannet e 1935.

Modernnaet eo bet an doare-skriva. Eur bern faziou kemmaduriou a oa. Reizet int bet.

Pennadou e galleg a zo : adembannet int bet, nemed ar re na oa skrid brezoneg ebed ganto).

Taolenn

Dit, va mamm

Krog an tan

Tristidigez

Karantez

An den digalon

Kan an alhweder

Morgan

D'ar gorsedd a Vreiz-Vihan

An amzer gollet

Moged

D'eur plahig koant

Douar Arvor

Terre d'Arvor

Kimiad

Kan ar yun

Le chant des marais

Hirvoud, darvoud

Bleuniou nevez

Jabadao

Kentel d'ar barz yaouank

Prof

Eur steredenn a zav...

Evid ar beorien

Pour les gueux

Dizro !

Skeudennou

Kan, d'ar mor

Eun tamm son da gala-goañv

Melkoni

War an daolvên

Ne varvo ket !

Fals karantez

Breiz hlaharet

Da anaon Théophile Guyomarc'h

Va hoant : ar here kamm

Idylle

Da Jean-Julien Lemordant

Neh

Inquiétude

(Ar barzonegou da heul a zo oll e galleg ; n'eus skrid brezoneg ebed. Neuze n'int ket bet adskrivet.).

Dit, va mamm

O ! va mamm gêz, a galon laouen
Me 'garfe dre eur Sonig flour,
Lakaad Karantez em hanaouenn,
Sklêr 'vel an dour.
Me a garfe rei dit da gompren
Penaoz da garan ar muia,
Touez an teñzoriou a welen,
Te, ar haerra !

O ! mamm, va skevent a zo tizet.
Ta n'emaout ket 'vid va frealzi,
O ! mamm, ra vezi te benniget.
Karet ez out, karet e vezi.
Doue 'barz trubuillou an douar,
'N-eus c'hoantet merka memestra
Eun tamm levenez 'kreiz ar glahar.
O ! daelou, pebez peadra !

O ! va mamm, pa lintre da lagad,
E tomme va halon meurbed
Ha neuze 'h anavezen va eurvad,
Va evurusted,
Pell ez out eet, o ! va mamm garet,
Mez atao da welan seder.
Pa zizroi 'teuy an evurusted
Ganez d'ar gêr.

Peleh 'kavfen muioh a zouster,
Eged en da gichenn, va mamm ?
Pe ano 'n-eus kement a hlander,
Ha da hini, ano divlamm ?
Mari, ano meulet mamm Doue,
Lavar kemend a draou iskiz.
Flamm hag askelleg 'vel eun huñvre
D'an neñv o nijal sioul ha tiz.

Ya, pell emaom an eil ouz egile,
Mez ma'h erruom c'hoaz, n'eus forz,
Ra glevin c'hoaz e-barz va forz,
Trouz da droad, bemde' !

Krog an tan

Krog an tan en or halonou,
Ha savet uhel ar flamm,
Deuz ar paour beteg an aotrou,
N'en-eus greet nemed eul lamm.
War e alar, al labourer,
En e gastell ar markiz,
Ar soudard hag ar barz kaner,
An artizan, ar bourhiz,
'Deus santet souden o toned, gand eur gwir fourrad avel,
Nerz an tan spontuz o redeg, e-barz hentchou Breiz-Izel.
Santet o-deus o paseal, alan devuz an tangwall,
Rag ar bobl a zo war vale, klevit anezi o yudal !

Krog an tan en or halonou,
Rohal a ra en or hreiz,
Dushual eo on armeou.
Oll war-zao, 'vid divenn Breiz !
Dreist ar menez, gand ar blênenn,
Klevit an trouz o toned.
An douar 'gren, an dreitourien,
A zo bremañ strafuillet.
Rag re Arvor, ha re Arre, 'zo o tiskenn an hentchou.
Klevit 'ta ar spont o redeg, gand aon 'raog trouz o boutou !
Heñvel ouz ar mor braz diroll, ar bobl a Vreiz dinasket,
'Yelo dineh ha gloriuz, gand he chadennou torret !

Krog an tan en or halonou ;
Er palez 'vel el lochenn.
Dorn ouz dorn, emañ an dudou,
O sevel bremañ o fenn.
War an tan, c'hwezit heb anken,
Or breudeur 'zo war ziwall,
Breiz a zo 'vel eur bern raden,
Lezit an tan da strinkal !
Mouez ar gwad a zo o kana, ar gwaziou 'zo o vervi.
Selaouit anezi da gelenn, honnez morse ne fazi.
Or bro goz a zo dihunet, taolet he-deus he mantell,
Oll war-zao evid he divenn deuz an enebour marvel !

Krog an tan en or halonou,
War-zao, paotred ha merhed !
Koz ha yaouank, peoh d'or hlemmou,
An naskou a zo devet !
An tan flamm ne vez ket lazet,
Taolit traou 'kreiz an tantad,
Pe ne vim morse dieubet,
Krog an tan ! War-zao, Breizad !

Notenn gand "Embann an Hirwaz" : Huñvreal a ra Abgrall.

Tristidigez

Pa zeu an avel da yudal,
War lein ar menezioù,
E komañs an traou da strakal,
En goueled ar yuniou ;
Nijal 'ra al lapoused noz,
Gand an trouz strafuillet,
Kement tra a goll ar renoz,
An oll 'zo ankeniet.

Neuze 'klever o wigourad,
Karrigell an Ankou,
Skrij ar maro, an huanad
Euz an droug-sperejou ;
Tan a vez gwelet o strinkal
War ribl ar foziou don
Hag e-touez an trubuillou fall,
'Vez klemm an Anaon.

Ar hornandon, ar bugel-noz,
'Zigor an ebatou,
Hag an teuzioù, heb mui gortoz,
A lamm 'barz an dañsou...
Krog en o dorn, me 'm-eus klasket,
Va eurvad er bed-ma',
Va mestrezig koant dianket,
Bremaig e vo daou vla¹.

Kerzet am-eus en eur greua
Gand aon ha paourentez
Er pevar horn euz ar vro-ma'
Da glask va harantez ;
Piou a laro din eur wech c'hoaz,
'Laro din ar helo' ?
A-raog n'am-mo santet, siwaz,
Yenienn ar maro ?

¹ daou vla : daou vloaz.

Karantez

Plah, me 'gan dit a-greiz va halon.
Gand oll nerziou va ene.
Plah, me 'gan dit gand devosion
Son kaerra ar garante'.

Da vamm gwechall, 'gredan, a oa bet krouet
Euz relegenn on tad kenta.
Ar memez gwad a verv en on gwazied,
Memez gwad a zeu d'on ruzia.
Da galonig a zo breur² da va hini,
Ha breudeur c'hoaz, or sperejou.
On gouenn ivez he-deus ar memez kozni,
Heuilla 'reom heveleb roudou.

Va zud eo da dud, da di eo va hini,
Er memez Doue 'meum³ kredenn.`
Memez trubuill a zeu d'on glahari,
Ar memez heol a sked war or penn.
Da zaoulagad a halv bepred va zellou,
Da vouez ken sklêr 'zo eun dudi
Ha blaz ker mad a zo war da vuzellou
Ma lak va re din da deuzi.

En da gened e lakaan gwir va buhez,
En da zornig va eürusted.
Da zell dispar eo melezeour va ene,
Plahig, plahig, kement karet.
Frealz va glahar ha plijadur va deiziou
Trid atao 'barz da hoarz lirzin ;
Rag da galon zeder evel ar bleuniou
A houez êzenn hlan ar mintin.

Plah, ya, va mouez a zao d'az meuli
Gand daerou a levenez,
Ken a gren va oll izili...
Kantik koz, bepred nevez !...

² breur : galleg. Gwelloh e vefe "c'hoar".

³ meum : on-eus.

An den digalon

Petra 'zoñjas krouer an douar,
'N eur lakaad ahanon er bed ?
Peogwir am-bo anken ha glahar,
Eürusted, plijadur ebed !
Rag va daoulagad a chom distan ;
Na ! biken va gwad ne verovo.
Ouz netra va halon ne ra van :
Me a zo eun den beo maro.

Bugel, ne reen morse mousc'hoarz,
Sell dudiuz ouz mamm na tad.
Me 'oa e-giz eul lapousig garz,
En ho touez, va hoarezed mad.
En eur greski, mignon na mestrez
Ne vleunias din va yaouankiz.
Me a zo savet war ar menez
Evel an dreog 'kreiz ar gwiniz !

Bremañ, va zud, deut on da fêza,
Kalz a bep tra am-eus gwelet.
Deut eo va zro dond 'mêz ar bed-ma'
Heb am-eus c'hoarzet na gouelet.
Eun divroad on bet er vuhez ;
Pa vin maro, lakit warnon,
Eur roh kaled e-leh eur mên bez,
Ma voustro stard war va halon.

Peurgas

Em halon n'eus na tomm na yen,
Bepred e vez evel ar mên.
Doue heb morhed a fazi,
O lakaad er bed tud ken kri'.
Morse ne vez dael em lagad,
N'anavezan ket na fall na mad.
Em halon n'eus na tomm na yen,
Bepred e vez evel ar mên.

Kan an alhweder

Me a zo savet mintin mad,
Pell euz ti va mamm ha va zad,
Digoret ‘m-eus va diou askell,
Ha me ‘nijo uhel, uhel...
Me ‘zant va gwad o vervi,
 Tirli, tirli, tirliti,
Nerz a zo em izili
 Tirli, tirli-li,
Me ‘gan va bro ha va zi,
 Tirli, tirliti !

An oabl ‘zo glaz, an heol ‘zo splann,
Moned uhelloh a rankan.
Ar gliz a zo war an dachenn,
Ha va halon ‘zo eun delenn.
‘Barz ar haerder, pell ouz ar vrud,
Emañ ar gwir – ‘mañ ar Burzud,
Kreñvoh va mouez ! Falloh ‘vid mud
An neb na gan e dud !
 Turlu, turlu-tud !

Uhelloh c’hoaz er sklêrijenn
Ma teuy ar sklêrder war va fenn !
Evel ma’z on eun Alhweder
Seul uhel e vin, seul seder.
Kana ‘rin traou tener ha flamm,
Atao war eon, - morse tro-gamm.
Fall – difall, mez divlamm !
 Turlu, turlu-lamm !

Siwaz ! an heol ‘n-eus va dallet !
Gand ar vorenn ez on sklaset !
Ingolenet ⁴ gand ar gurun !
Ha va halon ‘zo en bruzun !
An avel-noz ‘zeu d’am revi,
 Tirli, tirli, tirliti.
Kanom or bro hag on zi.
 Tirli, tirliti !

⁴ Ingolenet : ? Marteze “inglodet“

Morgan

Eul lestr o luskellad,
Tre war ribl an trêz.
Eun den 'ra e gimiad
D'e zousig mestrez.
An tonnou mor a sko,
Ar garreg a gren.
Dezañ ne vo dizro,
Hi n'e welo ken.

An eon 'zeu da wenna
War ar bezin glaz.
Ar wagenn da ganna
War ar reier braz.
Ar barrajou avel
A zo deredet,
Al lien 'vel eskell
A zo digoret.

Ar mor don fuloret
A ziroll bemde',
Ar plahig hlaharet
A walh heh ene.
Bemdez 'teu da grial,
He halon vantret,
Morgan en eur grozal
Dezi 'n-eus c'hoarzet !

« Kement a gemeran
'Zo din da viken.
Gwele kaer a roan
D'am oll goantizien !
Ne dalv ket dit leñva,
Merhig, te 'zo foll,
Me a zalh ar brava
'Barz ar mor diroll !... »

Ar plahig, gand glahar,
A zo 'n em daolet
En dour leun a gounnar,
A vo he bered.
Kavet he-deus he fried,
Bremañ da viken.
Int o-daou unanet,
Hag o eskern gwenn !

D'ar gorsedd a Vreiz-Vihan

Salud d'an Drouized-Veur euz Gorsedd Breiz-Vihan.
Salud d'ar Varzed taer, kenvroiz a garan.
Salud d'an Oveded, d'ar bobl a Vreiz-Izel,
En heveleb karantez, deredet oll a-bell.

Ma'z on-me ar yaouanka e breuriez ar Varzed,
N'ez eo ket an enoriou em zoñj am-eus klasket.
Falvezoud a ra din beza er reñk kenta,
Pa'z eo red en em zivenn, divenn or peadra.
Ha ma ve red deom koueza,
Dindan taoliou marvel,
Am-bo ar maro kaerra
'Barz ar c'hoanta kavell.

Ma'z on-me klañv a gorv, va spered a zo yah,
Ha va halon 'zo kreñv dirag kement dispah.
Me 'houzañv pemp bloaz 'zo, gwall boaniou diniver.
Dre zorn Doue em zav, me 'zo chomet seder.
Ha karantez va bro ennon 'zo o vervi,
Tra ma vezo heh alan en alan ar Varzed,
Me a zanto o redeg e-barz va izili,
An nerz a ra ouzim, ar gwir bennou kaled !

Mad ! Bremañ ez on Barz... Trugarez deoh, Taldir !
Ganeoh, 'eneb ar bed, e vin feal d'ar gwir.
Trugarez vraz ivez d'am henvreudeur dispar,
Ar re⁵, war an daolvên, va hemero heb mar.

Pa 'n-eus hentchet ahanon
E karantez va Breiz,
E tiskuillin va halon,
Leal e vo va feiz.

Miz Gwengolo 1928.

⁵ : Pere, er skrid orin.

An amzer gollet

Furchal 'reom da dermen ar bloavez,
'Touez ludu or halonou,
Da glask roudou vên al levez,
Goude an tantajou.

Peb devez 'baoe or yaouankiz,
Merket gand eur mên gwenn pe du
A vir ennom ar skeudenn iskiz,
Euz geriou laouen an didu.

*

Va leor gand Doue digoret
'Zo er bajenn ugent-ha-tri⁶ ;
Va hein en-deus kridienn gri' ...
Ha pegen gwenn eo va bizied !

Da zeraou dit, paour-kêz levrig
A zo e-barz mousc'hoarz va mamm...
Siwaz ! An oll 'gerz tamm-ha-tamm.
Peleh out eet, c'hoarz bugelig ?

*

An deliennou-ze am-oa lennet
A gemenne eur galon vad.
Perag an heol 'zo eet da guzed
Dindan ar houmoul du, timad ?

Me ho kare, bleuniou, rozennou,
Lapoused, ezañsou, dudi...
Karet am-ije koantiri...
Tri bloaz warn-ugent, ha daerou !

1929.

⁶ ugent-ha-tri : tri warn-ugent.

Moged

Selled ‘ran en-dro din, selled ‘ran a bep tu,
Ha tan a vevfe c’hoaz, dindan berniou ludu ?
Kalon va henvroiz a chomfe distagell ?
Daoust ha Breiz a vag c’hoaz,tud a nerz, a spered,
Ne dint ket, en avel,
Skampet oll e moged ?

Gwechall, pa oan-me yah, friant ha dibreder,
Em-oa kalz kenvreudeur, evel don oll seder.
Dre hent ar blijadur e kerzjom dorn ouz dorn,
Hag an eil d’egile e toujom fealded,
Devet an tan er forn,
Ha savet e moged !

Gwechall, ‘vel an dour a red o vond dindan ar roh,
Va halon ‘giz eun neñv karget a zoniou kloh,
A dride birvidig, en glander ar mintin,
Ha drant, eur plahig koant ‘gomze din kaer-meurbed ;
Mousc’hoarz, ha mouez lirzin
‘Maint semplet e moged.

Gwechall ‘m-oa tud ivez, ‘m-oa kerent, em-oa ti.
Va zud kêz dianket, va zi kouezet en pri,
A rann din va halon, hag a sklaz va eñvor,
Pa hirvoud em spered va zoñj paour ankeniet,
Va yaouankiz, orror⁷,
Stlabezet e moged.

Gwechall, pa oan kreduz, lagad tener ha lemm
A lake levenez ha sklêrder war va dremm.
An evned, ‘barz ar hoad, a gane heb ehan.
Ha me, d’ar braventez, meur a wech ‘m-eus touet
Karantez dre va han ;
Dirannet e moged.

Bremañ, am-eus desket kerzoud heb lorh er bed
‘Vid an dud zod ha vên, al lore ‘zo trohet.
D’ar habluz, va hredit, na stlapit ket ar mên ;
Ha mar grit d’an nesa hervez al lealded
N’eus c’hwerventez o ren
Na zavfe e moged !

⁷ orror : orrol, evid ar rim.

D'eur plahig koant

Bremaig 'soñjen, war lein ar mene',
Ober evidoh gand brug ru',
Eur boked paket gand karante',
War-horre, dindan, a bep tu,
C'hwez vad an Arre.

C'hwez ar bleuniou 'barz em fronellou
Dudiuz 'n-eus komzet kenañ,
Gwechall zo deut dioustu bremañ,
Dizroet eo war va muzellou
Da bok kentañ !

Gand balan am-eus greet eur hevre
Evid delher stard va boked,
Ar skourrou ganin 'zo skoulmet,
Evel 'vid kloza war eun ene
'M-eus o zerret.

Hada 'ran lus e-touez an deliou,
Dastumet aneze mad ha piz,
Tañveet neuze hep dispriz
Ar frouez kuzet e-kreiz ar bleuniou
Mar dint a-hiz.

O ! bleuniou koant, larit 'ta dezi
Penaoz 'roan dezi pardon ;
Ar haerra plas 'zo c'hoaz eviti
Hag a vezo 'barz em halon
Tra vezo gwad ennon o vervi.

Douar Arvor

Da Daldir Jaffrennou.

Huñvreou kaer a dremen en êzenn askelleg
A lak kridienn vraz e-touez bleun aour al lann,
Mirit eun tamm, m'ho ped, en alan ar garreg,
Soñj an amzer dibab a zeu Arvor d'embann.

Ra zeuio an avelaj a fre Menez Arre,
Da zihuna 'n or halon, eun esper moredet.
Ra zeuio mibien stouet eur ouenn disliou hirie,
D'am zenna 'vid echui ouz o housk kaledet.

Ar bobl en kuzulig a gont kemend a draou,
Ma nefe d'o delhen kalz a hoant ar brug ru'.
Neuze en liouiou brao, lak karantez heb gaou,
Eun emgleo ken laouen ma toug merk an didu.

E-pad noz ar goañv, ar Maro spouronuz
A zeu en hentchou don hag er bodou deñvel⁸.
Da beb eñvor ivez eul lavar dudiuz,
Heb mar, gand koantiri, 'rank broda eur vantell.

Ar skweriou desevet 'vid klask lazikerez ;
A red hag a zaoulamm 'barz an deñvalijenn.
An noz 'ziskuill aneze d'êzennou ar gwarez,
Hag e leñvont neuze o malloz da viken !

Rimadellou spontuz a zav eur gontadenn,
D'an drez, d'ar mein a zo dre-oll 'tal an hentchou.
Ar mammou koz e-bazr o spered, a gav tenn
Beb a vuhez wirion d'an oll bagad teuziou.

Pep troatad a zibun em hontadenn dispar
Ha peb lehad ivez 'gomz euz amzer gwechall,
Mez dindan al liñsel dano, 'ma an douar,
Birvidig, gallouduz, bepered dihun ha grall⁹.

Er reier leh e teu an avel da strakal,
Ar hinvi 'vel lore heb aon a gred steui
'N eur ober deze, bemdez, gand deliou livet fall,
Eur gurunenn hwero mad d'ar benaerez¹⁰ kri'.

Unan gand trouz ar mor, ar Vretoned a Vreiz,
A zant o skoi bepred, nerzuz o halonou.
En kement eno kelt, 'kreiz burzudou a-leiz,
Euz Barzaz an Huñvre 'hellfer gweled ar goulou !

⁸ deñvel : deñval (evid ar rim).

⁹ grall : ?

¹⁰ benaerez : ger bet ijinet gand an oberour : bena.

Terrre d'Arvor

à Taldir Jaffrennou

O beaux rêves passant dans cette brise ailée
Qui met de grands frissons dans les doux ajoncs d'or,
Retenez, un instant, l'haleine parfumée
De l'enchanteur passé de la terre d'Arvor.

Puisse le vent cinglant les landes de l'Arrée
Ranimer en nous tous un espoir assoupi !
Puisse le vaillants fils d'une race effacée
Se réveiller enfin de leur somme alanguie !

Ses genêts chuchoteurs racontent tant de choses,
Les bruyères en vain voudraient les retenir,
Traduisant leur amour par des apothéoses
Dont les belles couleurs s'accordent à ravir.

Pendant les nuits d'hiver, dans l'ombre, la mort rode,
A l'entour des buissons et dans les chemins creux.
A chaque souvenir une légende brode
Un éclatant manteau d'irréel merveilleux.

Des fantômes épris recherchent des caresses,
Dans leur subtile course en pleine obscurité.
La nuit les décelant aux bises vengeresses,
Ils pleurent leur néant et leur éternité.

Des contes effarants font surgir des histoires,
Des ronces, des cailloux qui bordent les chemins,
Et les bonnes mamans trouvent dans leurs mémoires,
A tous ces revenants, d'authentiques destins.

De chaque pied de sol émane une anecdote,
Tout pouce de terrain exhume son passé,
Mais sous le fin tissu de cette molle cote,
Est le pays vibrant dans sa virilité.

Aux rochers dentelés, où claquent les rafales,
La mousse, lentement, sans nulle peur s'unit,
Leurs faisant, chaque jour de multiples pétales,
Une corolle amère et digne du granit.

Au rythme de la mer, les Bretons d'Armorique
Unissent fortement le rythme de leurs cœurs,
Et l'on peut voir passer dans toute âme celtique,
La poésie du Rêve aux splendides lueurs.

Kimiad

Te n'az-peus ket eur galon gri'.
Tener a-walh ez out, me 'gred.
Da lagad sklêr morse fazi¹¹
Ha noazoud din, te ne ri ket.
Karantez 'm-eus 'vidout, dispar,
Mez spered diêz 'm-eus da ren,
Nebeud a dra 'ra din glahar
Ha nebeutoh c'hoaz kalz anken.

Kement 'm-eus greet, ma 'm-eus tizet
Da galonig seder ha flamm ;
Pa zoñjen mad ez on estlamm,
Ha diflamm biken ne vin ket.
Ne vin diflamm ken am-mo bet
Da bardon goude da gounnar.
N'eus forz a rin, n'eus forz lavar,
Ma vin c'hoaz eüruz war ar bed.

Va frealz er bed, va eurvad
A zo ennout, mestrezig koant,
En donder euz da zaoulagad,
Donder a gresk va nehamant ;
Va frealz er bed ha va joa
Eo da gened, da yaouankiz ;
Beva hebdout 'zo eur gwall dra.
Bremañ e ouzon mad o friz.

¹¹ morse fazi : morse ne fazi

Kan ar yun

Da Florian Le Roy

An haleg a bleg
O skourr¹² ken dichek
War ribl ar ster ;
An avel a wash
Ha netra ne glask
Euz kêr da gêr.

E-barz ar poullou,
'Touez ar brugou
Ar re zaonet !
Ne dalv pedennou
Euz ar Berejou,
Tud koñjuret.

Eneou o termel,
Hetou o vervel.
Ha 'vid petra ?
'N Anaon a fazi,
Ha darn all a gri,
Ivern ! Netra !

Evel an ivern,
Ar aremm a vern
Kalz a dud foll.
Neuze e tispenn
An drista bedenn
Euz pobl ar Goll¹³ !

An dristidigez
A zeu gwall enkreuz
E-kreiz ar yun.
Morse levenez,
Biken karantez
Eno 'tibun.

En noz leun a foug
An êzennou droug
A lemm o dent.
O han a zivev,
A zarah ar blev¹⁴,
Lak an dud lent !

Va halon ne gar,
Va spered ne oar,
'Velkent bennoz.
Daoust ha 'm'on kabluz
'N em gavan kreduz
Bemdez, bemnoz !

¹² O skourr : He skourr, er skrid orin. "An halegenn ... he skourr"

¹³ ar Goll : ? Marteze : 'a Goll', " a goll"

¹⁴ O han a zivev,

A zarah ar blev : ? Marteze : diveva, koll ar vuhez ; a zarah o bleo...

Le chant des marais

à Florain Le Roy

Le saule penche
Sa maigre branche
Au bord des eaux.
Le vent déclanche
Une avalanche
Par monts et vaux.

Dans les tourbières,
Dans les bruyères,
Vont les damnés ?
Vaines prières,
Des cimetières
De conjurés...

Des âmes pleurent,
Des espoirs meurent`
Dans le néant.
Des morts se leurrent,
D'autres effleurent
L'enfer béant !

Toute garenne
Devient géhenne
D'hallucinés.
Alors s'égrène
Cett antienne
Des égarés.

Toute tristesse
Devient détresse
Dans les marais.
Nulle tendresse,
Nulle caresse
N'y fut jamais.

Lorsque la bise
La nuit aiguise
Ses dents de froid.
Ce chant dégrise,
Sans cesse attise
Un vif effroi.

Mon cœur s'abuse,
Mon esprit s'use
Et chaque soir
Plus je m'accuse,
Plus je m'excuse
D'un grand espoir.

Hirvoud, darvoud

D'am henderv : Jean Bothorel.

Da lakaad freuz ha reuz,
War an tamm douar-mañ,
Siwaz zo meur a veuz !...
Ne gavin ket va heuz,
Bremañ.

Ar barz 'vel an evned,
A gas e ganiri,
Laouen pe ankeniet,
Dineh pe gwall vehiet...
Kanaouenn ne fazi,
Kalon vantret.

Ar mousc'hoarz a zo bleun
Demeuz ar garantez,
Hadit, hadit ar greun...
Medit, pe ho-po keun,
War muzell ho mestrez,
Levenez... leun !

Melezour ar halonou,
Ar vouez 'deu da ziroll,
Ne guzo ket an daelou,
Koumoul ha kañv an neñvou,
Gallouduz war an oll,
Huanadou.

Huñvre 'm-eus ouz an amzer
Pa reden diarhen,
Seder 'vel an alhweder
'Tridal 'uz d'an ervenn.

Huñvre 'm-eus ouz va yaouankiz,
Tremenet ken sioul, hag iskiz,
Pa nijen ouz bod d'ar bleuniou,
Dre zur digor ar halonou !

Eñvor am-eus ezu ar menez,
Leh e klasken neziou nevez,
Leh kalz re all a gutuillo,
Al lus dous ha c'hwero !
Eñvor am-eus ouz eur vouez flour
A ouestle din da virviken,
Karantez redet gand an dour.

C'hwez ar rozenn gand an avel,
Soñj am-eus mad euz he dudi,
Nijet en maged 'mêz va zi,
An nor serret, an oabl teñvel¹⁵,

¹⁵ teñvel : teñval, evid ar rim.

Lener¹⁶, kurun, anken ha pri.
Mond a ra na traou disheñvel,
Ar mad d'ar fall, ar fall d'ar gwell !
Daelou, daelou, barrajou kri'
Skeud ar maro 'uz d'am havell !

Da lakaad freuz ha reuz,
War an tamm douar-mañ,
Siwaz zo meur a veuz !...
Ne gavin ket va heuz,
Bremañ.

¹⁶ Lener : ?

Bleuniou nevez

Faks Vreudeur, echu 'peus d'ober lez *d'ho mestrou* ?
A-berz peseurt reolenn 'nahit *or frankizou* ?
Ne ganit ket an heol ma 'peus aon 'raog ar glao,
An neb a zo dinerz a skoach rag bahado'.

Kement hini a bleg heb heug na poan galon,
'N-eus kalon eun treitour hag ene eur falhon¹⁷.
Ma 'mañ c'hoaz c'hwez al lann en dudi ho fronell,
Ho teod a vo flemmuz, hag ho torn digetell¹⁸ !

Pilpouzerien disliou, eur wech leskit ho trouz,
D'an traoñ ho soñjou fall hag ho tokou voulouz...
An neb 'zo gwir Vreizad oute n'eus ezomm mann.
Ar pezh na lavar ket, ar ouenn 'deu d'hen embann.

Perag ober laziz¹⁹ da baotred ar Hannad ?
Dirag eur werenn leun ez int renerien vad,
Êz-tre eo dond a-benn euz an dud rann-ha-rann
'N eur frêa 'neze, me 'gred, gand eur hoz bodig lann !

Ya, Breiziz douetuz, hep poueza war ar skourr,
'Wechou, an den tizet a skeud an torfetour !
Mevélien, ma kirit ! Lakizien, n'eo ket dao !
Kerkoulz ha "Breiz bepred" e kavan "Brezi atao !"

¹⁷ eur falhon : falhun, evid ar rim.

¹⁸ digetell : ? Marteze "digontell"

¹⁹ laziz : allazig.

Jabadao

Laouean,
Laouen a gan,
Ro din da ganaouenn,
Ma teho buan
 Va foan,
Didrouz gand an ezen.

Me 'gar an heol,an neñvou,
Hag ar soniou lirzin,
Lagad ar merhedigou,
Hag o dornig mibin.

Evel-se e kanom-ni,
Anken hag evurusted,
Tre daerou ha kaniri
Ar vuhez 'zo mesket.

Kentel d'ar barz yaouank

Na ganez morse war da deleñn
Enor d'ar gwad, d'an emgannou ;
Na verkez morse war da daolenn
Lorh an Arme, ar Brezelioù ;
Kan kentoh an amzer da zoned
Eur vuhez kaer-meurbed skeduz
'Vid ma laro ar bobl estonet :
Ar Peoh 'zo eun dra vurzuduz.

Merk bepred en nerz da ganaouenn
An uhelder sakr euz ar Gwir ;
Kan kaloneg, hag a vouez laouen
Eur zonig flour gand anal hir.
Ya, kan ar hened, ar vraventez,
Kan an Douar hag ar Furnez,
Ar merhed koant, ar bleunioù nevez,
An Neñv, an Heol, ar Garantez.

'N em lak a-bez da zervij ar Vad,
An onestiz hag ar re baour ;
Na stagez morse da zaoulagad
War yeo ar madou nag an aour,
En peb leh, diskuill al loustoni,
Sao da gounnar ouz ar re fall,
Ha frê dre-oll an oll zotoni,
Bez atao den eeun ha leal.

Ra vezi enebour d'ar Gevier,
Gra sell lorheg ouz ar Gloruz ;
Mez na zonez morse da gleier ;
Ro skoazell d'ar re falleüruz.
Barz, te a roy skwer d'an oll skwerioù.
Brezel d'ar beh, beh d'ar brezel,
D'ar Peoh, d'ar Vad, kan meuleudioù,
Da galon greñv, da benn uhel.

Da lagad war an traou da zoned,
Sell ouz an Araokaad skeduz ;
Evdi ma heuillo ar Vretoned,
Roudou da gammejou kreduz.
Ma tihuno ar broioù taerra
An eil d'eben d'ober brezel,
'Vid na zeuio ken gwad da vera,
Barz, treh d'ar ganiri varvel.

Malloz d'an Droug ha d'an droug-komzou !
Malloz d'an neb a hwez an tan,
D'ar pinvidig a hronn e vadou,
Da biou bennag a zo distan !
Mez d'an dud yen ha d'ar re glouar,
A gemenn ar fall, an drubuill,
Heb 'n em zével oute gand kounnar,
Hep kaoud ar galon d'o diskuill !

Peoh war ar bed d'al Labourerien.
Peoh deze bepred war an douar ;
Ma vo an dud gwir amezeien,
Ma teho ahann ar glahar ;
Kan, o ! Barzig kêz, war da delenn.
D'an dud paour levez ar bed,
Ha merk sklêr a-hed da ganaouenn,
Esper an Amzer-da-zond...

D'an 21 a viz Gouere 1929.

Prof

D'ar Barz Koz Charlez Rolland, a Werleskin.

Nann, va mouez nan eo ket lirzin,
Ne badfe ket pell.
Salv-ho-kras, an êr 'zo sklintin,
En Kerne-Uhel...
Evel-se me 'gred e klevfet,
Hekleo an tamm son,
En enor deoh am-eus savet,
War ar haerra ton !

Dudiuz-meurbed e kavan
Ho kalon vreizad.
Gras deoh-c'hwi muioh e karan
Kavell va hendad.
Ya, bremañ 'm-eus anaoudegez...
Kaerder ar menez,
Douster birvidig va mestrez,
Yez ar garantez !...

Ho soniou evel ar sklêrder
A lINTR em halon.
Ar hlañvour a zo deut seder,
O ! barz koz gwirion !
An neb a gar e vro zantel
Ne vo morse paour,
Peurbaduz, eneou Breiz-Izel.
'Ray deoh ar *Gouriz Aour*.

Stard en ho sav, c'hwi ho-peus dalhet
'Giz eur gourenner,
Brud ha lorch langach ar Gelted.
Herr ar gouennou taer.
Deoh divennou or peadra,
Gedour an douar,
Enor deoh evel d'ar brasa
Telenner dispar !

Yaouankiz, taolom on tokou,
Ha c'hwi pennou skañv²⁰,
Lakit mad en ho sperejou,
Ano an den-mañ !
Meulom oll, ni poblou a Vreiz,
Rolland ar barz mad.
A galon degasom a-leiz,
Koad yah d'an Tantad !

²⁰ skañv : skan, er skrid orin, evid ar rim.

Eur steredenn a zav...

Da Léon Ar Berr (Ab Alor).

Eur steredenn a zav uhel en Neñvou glaz,
Gedourez a garantez war bihan ‘vel war braz.
He lagadig ken tener a lugern gwaz
Eur steredenn a zav uhel en Neñvou glaz.

E-pad sioulder an noz e-tal ar firmamant,
A gemenn deom Doue o tiwall or renoz ;
A gemenn esperañs d’an hini a hortoz...
Eur steredenn a zav splann evel an arhant.

Rouanezig ar peoh, ‘vel gwechall en Bethleem,
Diskennit ho trugarez en peb leh a zo klemm,
Diskarit an trubuilhou, ‘tre an dud a zo kemm.
Rouanez ar peoh, ‘vel gwechall en Bethleem.

Roit fiziañs daen den-mañ ha sklêrijenn d’e vall²¹
Ha truez da’ paour-kêz, karantez da’n den kri’,
Madelez, levenez, ivez da bep hini.
Roit o goulou d’an oll, ma na vo ken tamall.

Peb den e-barz e galon a zoug eur steredenn
Pe e vez aour pe arhant, droug-livet pe melen.
Diwallit mad d’he laza, pe malloz war ho penn.
Pe e vez aour pe arhant, droug-livet pe melen.

Nann, na vougit ket ennoh mouez ar vad hag ar gwir,
Na zeuit morse da vantri e feiz hag e fiziañs.
N’eus ket a zalvidigez e-mêz ar goustiañs.
Hep steredenn ar bed-mañ, ar vuhez ‘zo re hir.

Gwall deoh e vo d’an hini na heuill e steredenn,
Kuzet en oabl e galon gand meur a houlaouenn.
Rag warnañ teñvalijenn an noz ‘deu da ziskenn
Gwall deoh e vo d’an hini na heuill e steredenn.

Ha malloz war an hini a ya en hentchou don,
Hep sklêrder, hep goulou, hep sikour, hep skoazell,
Ha ne zeu ket a stered en neñvou glaz uhel,
Hga enkrezoù didres a zeuio d’e spouron.

Eur steredenn a zav uhel en Neñvou glaz,
A vezo da virviken, a zo bet a-viskoaz ;
Tra ma vezo daou zen beo war an douar braz,
Eur steredenn a zav uhel en Neñvou glaz.

Tra ma vo ar steredenn e-kreiz ar firmamant,
O skedi ken laouen ha dous ‘vel eur bennoz,
‘Vo roet huñvreou kaer da geemnt a renoz,
Lugernit ‘ta, steredenn, o ! steredennig koant !

²¹ d’e vall : ? Maretze “D’e wall”

Evid ar beorien

D'am mignon Y. Rolland, skolaer.

Daou grommet²² war e bennbaz dero,
Ar hlasker boued 'hed an hentchou,
A zant e zah leun a draou c'hwero,
Naon du bemdez, aon a-wechou,
Ken lent e vez 'raog an archerien,
Ma wel o skeud e-barz pep korn.
'Vid an urz vad eo greet al Lezenn.
Divennet eo astenn an dorn.

Pa dremen er hêriou, a-boan
Ma houlen eun tamm kreun bara.
Eul lonkad dour da ziskenn koan.
Er hoad e kousko peurvuia.
Ar chas 'n eur stenna krenn o chadenn
A razaill war ar paour-kêz koz.
An aotrounez, o hov diroufenn,
Gand erur zell fall, hen kas er foz !

Hir eo an deiz ha braz ar blênenn,
D'an neb en-deus naon ha sehed.
Da gov goullo pounner ar chadenn,
Deuz ar zav-heol 'tre d'ar stered.
Truez outañ ? Mez an ospital
Nan eo ket savet 'vid ar chas.
Gwelloh e kav c'hoaz chom da redal,
Ar heveleg a zant al las...

Daou grommet war e bennbaz dero,
Ar hlasker boued 'hed an hentchou,
A zebr ar mouar hag ar hraoñ fo²³,
A dremen moan 'biou d'ar skoliou.
Anavezoud 'ra ar zon a gan,
An avel 'barz ar hoajou don.
Ankounac'haad a ra e boan,
O repren eun tamm war an ton.

Eun devez e ene 'zilammo,
Ouz e glori 'barz an êr sklentin.
Hag a lavaro sur kenavo,
D'ar bed fallagr hag heb ijin.
E-barz an draonienn, ar hornadon,
A davo neuze e Zabat,
Hag a lavaro, 'giz orezon :
« Ar hlasker boued 'oa eur paotr mad. »

Va zud vad, ma'z eo leun ho yalh,
D'ar paour-kêz koz, war an hent braz,
Digorit anezi frank a-walh,
Evid ma tebro bara c'hoaz.

²² Daou grommet : Krommet e daou

²³ fo : faou.Kraoñ-faou : finij.

Kemerit truez ouz e vizer,
Dibrennit dezañ dor ho ti.
Grit aluzen a galon zeder.
Trugarekaet 'vezoh eviti.

Pour les gueux

A mon ami Y. Rolland, instituteur.

Courbé sur son pennbaz de chêne,
Le vagabond par les chemins,
Sent sa noire besace pleine
Da cauchemars et de chagrins.
Il a si peur de la police
Qu'il en tremble, le malheureux.
Il faut pour l'ordre qu'on sévisse...
Allons, décampez, vous, les gueux !

Dans les villages, c'est à peine
S'il chine un dur croûton de pain.
Un coup d'eau pure à la fontaine,
Il aura gîte au bois prochain !
Les chiens en tirant sur leur chaîne
Réprouvent tous ce purotin.
Leurs patrons à grosse bedaine
Le traitent comme un vrai gredin.

Le jour est long, grande la plaine,
Pour quiconque a soif et puis faim.
A ventre creux, lourde la chaîne,
Pour rôder dès le clair matin.
Pitié de lui ? mais dans l'hospice,
Il peut entrer d'un tournemain.
Ah ! n'est-ce-pas, pour que finisse
Là-dedans son pauvre destin... ?

Courbé sur son pennbaz de chêne,
Le vagabond par les chemins,
Mange les mûres et les faines,
Fuit les écoles, les gamins.
Il connaît la chanson qu'»égrène
Le vent dans les sombres sapins.
Alors, oublieux de sa peine,
Il veut la reprendre au refrain.

Un jour, s'échappant de sa gaine,
Son âme dans l'air argentin
Quittera la terre inhumaine,
Mais sans médire des humains,
Alors le lutin dans la plaine
Cessera ses ébats soudain,
Heureux pour lui de cette aubaine,
En disant : « C'était un malin. »

Dieu vous bénisse, bonnes gens,
Dont le cœur et la bourse ensemble,
S'ouvrent ainsi d'un même élan
Devant le miséreux qui tremble.
Ayez pitié des pauvres hères,
Du béquillard endolori,

De tous ceux-là dont les misères
Savent encore dire “Merci !“

Dizro !

D'eur genvroadez vrudet.

Desket 'm-oa dit, toniou ha soniou lirzin,
Deut deom end-eeun gand on tud koz.
Ha pa gleven neuze da vouezig sklintin,
O kana 'ne, 'vezen er baradoz.
Kaoud a ree din az-poa touet fealded
Da beadra poblou taer ar mene'.
Ha padal deh, memez e oant oll nahet.
Da wad, da di, da vamm ha da ene !

Ya, dalh bremañ ar prof ouz da ganiri
D'ar bobl lorhuz a gavez deuz da hiz.
Ne deuez ket gloruz gand da goantiri,
Da rodellad en or bro ken iskiz.
Bremañ te 'ray lazig d'ar re a giri,
Ha fae warnom – da vreudeur – koz Breiziz.
Gwir eo an hent a zo frank da bep hini.
O ! plahig kêz, diwall mad ouz Pariz !

Rag kalz re all am-eus bet gwelet toullet
Hag eun devez stlapet en-kreiz ar pri.
Pa vanko dit da vouez sklêr ha da gened
Gra da zoñj mad az-po da fri.
Ma reust²⁴ da droad e torri da gammejou,
Hag eur gwall lamm deuz uhel a dapi.
Mez diwevad e teuan war da dreujou...
Ne ri forz memez deuz va ali.

'Peus ket eñvor, Breizadez vên ha penn skañv,
Deuz da lignez ha deuz or yaouankiz ?
Pa 'maout hirio, 'vel al lapoused goañv,
Tehet skoelfeg, hep selled war da giz...
Pa 'pe kanet, daoust deze 'kreiz ar strakadeg,
Ne glevez ket, dre oll, er veuleudi,
Eur henvroad kendalhuz d'e vrezoneg,
O rebech dit, plahig, da falloni ?

Ober 'ra fall neb 'ra goap gand follentez
Deuz ar havell en-deus e luskellet.
Ne ran foeltr forz ouz lorh nag ouz braventez,
Pa ne zalher d'an ti leh 'oar savet.
Goud a ran mad, biken te ne bardoni
Ar homzou-mañ, skrivet stard hep kounnar.
Ha warnon-me, da valloz sur a zalhi,
Keit ha vin beo, ha te war an douar.

Eur gwall doare am-eus kemeret bremañ,
Ma rankan dit, displega penn-da-benn,
Drast va halon hag ar pez a bouez warnañ²⁵,
Kas ha tan flamm, pa lavarín a-grenn.

²⁴ reust : rouestl.

²⁵ warnañ : warni (va halon)

Droug 'h a ennon pa welan koz rampenned²⁶,
O rei an urz deom-ni, oll gwir Vreiziz,
Ha gand arhant ha boulouz a bemp lehed
'H eont da gemer gizioù sod da Bariz !...

Ma teuez c'hoaz en bro ar billaouerien,
Gand da zillad paeet gand milluriou,
Daoust deze ne vo ket dao d'an oll gouerien,
Lipad ar pri 'vid espern da voutou ?
Gwir eo te 'peus bremañ eur wetur-dre-dan,
Eur hastell kaer savet war ribl ar mor,
Lakizien vraz a beb liou, ha re vihan.
Eun arme greñv o kana dit enor.

'M-eus ket avi ouzout, med kalz melkoni
Ouz da weled, kenvroadezig kêz,
O vond dallet da leh a nij ar brini
Ma kendalhez da ren eur seurt buhez !
Deus war da giz, hag an oll az kemero,
'Vel eur bugel karet ha dianket.
O ! plahig koant adarre te a gano
Ar soniou koz, gwechall az-poa desket !

²⁶ rampenned : euz ar verb "rampa".

Skeudennou

D'am mignon, an doktor Charles Cottonnec, drouiz "Pareour", euz Kemperle.

Pareour, eun devez, pa deufoh en va bro,
Leh nan eus nemed menez ha yuniou tro-war-dro,
Pa zirollfe an avel da stourm, kriz, fall ha yud,
Pa renfe 'barz ar houmoul, soñjou c'hwero ha pud,
Daoust deze, c'hwi 'hellfe ivez lakaad d'ar barr dirud²⁷,
Eun harz tener med kreñv, 'vel reun al loened mud,
Gouest da vired da euzi, 'kreiz sebeliou an dud ?

Hag ar bloaveziou stlejet a-hed an amzeriou,
Deuz kantved da gantved evel reuzeudiou,
Amañ 'barz an draonienn ken drouglivet ha kleuz
A zastum ar baourentez, an enkrez hag ar heuz.
'Giz eur pehed marvel, kuzet don en or hreiz,
Al lorh teñval morgouket a skoach e-barz e neiz
Ha mezuz or houstiañs hirio a vo direiz
A voustro war an techou, rollet war naou ar bleiz !

Pareour, rag da stoui war ar vizer oh boaz,
Amañ, oll reuz ar bed a zo dispak, en noaz.
Goulo ar paour-kêz den, pebret gand fallentez,
A zo sallet ivez gand poan, glahar ha mez.
Ma ! gwelit, pell, an douar, trist 'vel dremm eur barner
En neñvou hep trugarez, oablet treud gand krizder,
Hirvoudou poblou brein a zialan gand flêr,
Leh a rigogn ar maro ha teuziou diniver.

Kalon an den 'zo ledet, dizamant war an dour.
Er poull, an halegou morz a gren hag a wigour.
Eur vouez sklaset a hrozmol ; diston 'vel eur rebech.
Daelou a hleb ar gouzer, daoust deze m'eo seh o bech²⁸.
Daoust *pare* 'zo amañ d'an trubuillou mantruz ?
Doue, kuzit, me ho ped, eur skeudenn ken skrijuz,
Ma 'h astennim on daouarn d'an heol karantezuz,
A roy deom gand e dommder, eun esper lugernuz !

²⁷ dirud ?

²⁸ bech :? Marteze "bechenn".

Kan, d'ar mor

D'am mignon Léopold Pascal.

An noz-mañ am-eus kousket dindan trouz ar mor braz...
Hag an tonnou ken dicheg war ar garreg peurnoaz
O-deus douget ha bleinet nijadenn va huñvre,
Dianket deh eun tammig deuz hentchou ar mene'.

Diskan

Roll, diroll, o ! mor dizurz,
Dour spontuz ha garo,
Leun a zroug hag a gounnar,
Ruill da gorvou maro.

An êzenn mik kounnaret a hwez war an aodou,
Blaz an holen hag alan an douriou heb mestrou.
Avel gwalarn pa fulor, war vein gwalhet an trêz,
A frê lann glaz ar heluniou heb damant na truez.

Dirazout kement anken, 'vez dioustu mantret-krenn,
Ha peb glahar sebezet a rank stoui he fenn.
Piou a deufe da bleidi nan'out ket eun ene
Birvidig 'vel on hini, ha disheñvel bemde'.

Ma vousec'hoarzez a-wechou ez eo 'vid ober goap
Rag da douelli an dud az-peus doare dibab ?
Dindan an neñvou euzet hag al loar sarahet.
Penaoz 'hellez, muntrez, golo mad da dorfet ?

War da vronn garantezuz e halvez gand mouez flour
Ha da vuskan luskelluz 'zeseo ar pesketour ;
E-giz eur hast e tommder en em roez d'an oll
Ha pokou da vuzellou bepred a gas da goll !

Perag e-barz da wele 'vid ar briedelez
E tiskenn al liñser-gañv war daol an dud nevez ?
Perag e-leh entana, 'teuez da sklas ar gwad ?
Perag ivez 'z eo dit-te koantiz kement Breizad ?

Rag ni oll, en or zellou, on-eus skeudenn ar mor,
Huñvre skeduz ar sklêrder, barzoniez Arvor !
Ha setu-hi²⁹ da viken, despet da gement tra,
Daoust ma troh ar vuhez, mestrez³⁰ euz ar gwella !...

²⁹ setu-hi : hi = ar skeudenn. Ma vefe bet "ar mor", e vefe "setu-eñ".

³⁰ mestrez : idem. "mestr"

Eun tamm son da gala-goañv

I

An deliou a gren gand anken,
Er gwez da gala-goañv.
Hag o liou deom a hourhemenn
Ez int rividig ha klañv.
An avalou a zo aveet,
‘Barz al liorzou.
An ilin moh, prestig gwentet,
Er harz a vreinou³¹.

II

Ar mouar sebeliet bremañ,
Er henvi³² louz ha glebiet
A restaol o gwad warnezañ.
D’an douar, ma vo sunet.
Ar barr a bil gand farserez,
Truillajou kraoñ-fo³³.
Hag an drask bepred war evez,
Prim o diblusko.

III

‘Pad an noz, an eneou daonet,
Dinasket ‘vid ober reuz,
A zeu er fourrad dirudet³⁴,
Heb gelloud prena o heuz.
An hoper a youh er reier,
D’an teuziou diroll.
Hag al loened en o hrevier,
A zach war o roll.

IV

Ha goude koan, ar mammou-koz,
A zibuno gand o neud
Kontadennou kaer a-brepoz,
Evid an oll baotred reud...
An tan moudet war an oaled
A hoarz ken lirzin
Ma sant an tad-koz dihunet,
Ar flamm en e hlin.

V

En despet d’an amzeriou fall,
Ha da gement kaouad kri’,
Ar re yaouank ‘red da leh all,
Rag o gwad ‘zo o vervi.
Ar galon n’he-deus ‘med eur mare,
Keit ha sko kaled.
Red eo klask dezi dizale,
Plah... ma vo paret.

³¹ vreinou : vreino.

³² henvi : ?

³³ kraoñ-fo : kraoñ-fao = finij.

³⁴ dirudet : ?

VI

N'eus ket ken ambludadegou,
Dindan lagad ar stered.
D'an dañsou nevez gand begou,
E tiroll an oll verhed...
Son ar biniou, ra vo gwelet
O chom stard atao.
En Kerne a zo³⁵ c'hoaz paotred,
'Vid ar jabadao.

VII

Bombard, dispak eun ton buan,
Ma yelo ar helh en-dro.
Dorn-ouz-dorn, kanom an diskan,
Hardi 'ta ! Flemmom d'on tro,
Stokom ar seuliou war al leur
Ha youhom deoh oll
Yehed paduz ha gwir vadeur !
Ar firnez 'zo foll !

Notenn gand "Embann an Hirwaz" : geriou iskiz 'zo er barzoneg-mañ. Marteze ez int faziou moulla (eur bern 'zo el leor-mañ).

³⁵ a zo : tregerieg : ez eus.

Melkoni

Gand va hinnig kaloneg d'ar barz Gwaz Eusa (Pierre Mocaer).

An huñvre dismantret, ha mantret gand pen den,
D'abardaez e vuhez, pa zellfe war e giz,
'Wechou, dre eun eñvor, a gas d'ar heuz, a-blên,
Eun ene oll karget gand eur haerder iskiz.

*Le rêve pantelant que tout homme extermine,
Lorsqu'au soir de sa vie, il revoit le passé,
Parfois, du souvenir, au regret achemine,
Une âme tout entière éprise de beauté.*

Hag en oabl an nozvez, lintret gand ar stered,
A zao, 'vel eur bennoz, douster ar sklêrijenn,
Ma ra an daolenn zakr d'o haranteziou bet,
'Leh ano ar Hened 'vo skrivet da viken !

Et le ciel d'une nuit que l'étoile illumine,
S'auréolant alors d'une douce clarté,
A nos amours défunts fait la table divine,
Où s'inscrit à jamais le nom de la Beauté !

D'an oad-ze, 'heller mad, muzulia c'hwek an hent,
Ha lorch ar geriou vên stlapet d'an aveliou,`
Pa deu ar zotoni da dehed, d'an ampoent.

*C'est à cet âge-là qu'on mesure la route,
Et l'orgueil des vains mots, semés à tous les vents,
Quand la bêtise humaine est enfin en déroute.*

Doue ! nag a garfer 'n em gaoud bugaligou,
En eur horv kastizet, leh ar galon 'zo glan,
Mousc'hoarzig an neñv glaz ha tommder an heol splann.

*Dieu ! que l'on aimerait la gaieté des enfants,
Dans la vieille carcasse où le cœur reste pur,
Un rayon de soleil, avec un coin d'azur !...*

War an daolvên

A-boan war an daolvên, oa laret : « Peoh a zo ! »
Ma welan etrezom, ar reuz o tond en-dro.
Hag perag 'n em zrailla ? da betra se a dal³⁶,
Rag n'eus forz deom pe hent, ma erruom er pal,
Breiz atao, Breiz bepred, pe Breiz da virviken,
Ouz al labour ken sakr ma teuom oll a-benn !
Pep hini 'zo dleour d'ar Vro, d'ar ouenn, d'ar Gwad.
Rag 'vid salvi aneze, e poanio gand kalz stad.
Yaouankiz, va breudeur leun a dan hag a flemm,
'Vid ma treho hirio ar gwir Gann war ar hlemm.
Dirag memez tantad na rit ket ho penn fall
Ma tostaio an deiz a zeportom gand mall...
Gwelit, an eost 'zo azo war leur-zorna Kerne !
Ha peogwir e vervom er memez karante',
Ar re a ved an ed a dle kaoud doujañs
'Vid ar re all o-deus hen hadet da gomañs.
Va zud, koz ha yaouank, ma'h ay bara er forn.
Deom kalon-ouez-kalon, ha kerzom dorn-ouez-dorn.
Evidi ma vo or Bro, da viken, braz ha reiz,
Breiziz oll en or zao, youhom buhez da Vreiz !

Notenn gand "Embann an Hirwaz : Krouet e oa bet "Breiz atao" (heñvl ouz ar saozneg "England for ever") gand tud ezuz kostez Sant-Malo, da laavared eo gand tud deuz Breiz-Uhel. Adkemeret e oa bet an ano-ze gand divennourien 'zo euz ar brezoneg, a oa divennet ober gantañ er skoliou, gand gouennelourien yez.

³⁶ dal dalv.

Ne varvo ket !

D'an doktor A. Classe, evid beza roet din e-pad pemp bloaz sikour soursiuz eru medisin mad ha dorn eur mignon kaloneg.

Ne varvo ket gouenn ar Vretoned
A roio c'hoaz kalz a dud vad
A viro en amzer da zoned,
Brud al lignez, enor ar gwad.
Dalhom bepred da yez on tadou.
Stagom d'ar vro 'deus on maget.
'Vel an dero don en douarou,
Gwriziennom 'ta, pennou kaled !

Adarre an nevez-amzer
A hoarz en traoniennou Kerne,
En oabl ken glaz an Alhweder
A gan kened ha bravente'.
An avel deuz Roh Trevezel
'Touez al lannou a vouskan
Ma friz karantez Breiz-Izel
Dre ar brugou hag ar balan.

Ne varvo ket en or halonou
Eñvor an amzer dremenet,
Yudal a ra c'hoaz an hirvoudou
Ha soñj ar poblou koz trehet.
Lezom peb den da gerzoud e hent
Heb trubuil, heb aon na souez,
Mez eun devez diskrennom on dent
Ma teuer da noazoud d'on yez !

Selaouit 'ta mouez ar hleier
Hentchet sioul gand ar goumoulenn,
Leun a spi, karget a zouster,
Seder, dudiuz ha laouen,
An den paour a-hed e vuhez
Ne houlenn ket kalzig a dra.
Eun tamm yehed ha karantez
Eur galonig, eun tamm bara !

Ne varvo ket war douarou Breiz,
Ar hiziou koz hag ar furnez.
Ha divennom gand kalon ha meiz
On her³⁷ ouz an doare nevez.
Or peadra 'zo war ar garreg,
Eun ti, eul liorz, hag eur hraou...
Dalhom d'or bro 'vel Breiziz ouizieg
Ha mirom anezi dond en gaou.

Ne glevit ket ar biniou
O son e-tal ar perzier kloz ?
Ha ne welit-hu ket ar bleuniou

³⁷ her : herez.

O varella girzier ar roz ?
Ha ne welit ket koefou gwenn
Oh ebati war al leur vraz ?
Ne glevit-hu ket an abadenn...
Youh ! tro d'an dro ! Breiziz 'zo c'hoaz !

Ne varvo ket gouenn ar Vretoned
Rag ar baotred a denn *d'o mamm*.
Beza vo en amzer da zoned
Kalz mibien fur d'eur vro divlamm.
Komzom, Breiziz, gwir yez on tadou.
An urz 'zo roet gand an Neñv.
Dalhom d'on gizioù, d'on dillajou.
Touom chom oll feal ha kreñv.

Adarre an nevez-amzer
A laka ar gwad da vervi,
Peb lapous a zeu telenner
Evel pep trouz eur ganiri ;
Barzaz a zo e-barz pep kalon.
Ha mousc'hoarz war ar muzellou,
El levez, ni chom Breton,
Peoh war bed d'an oll boblou !

Fals karantez

Dirag ar Werhez sakr ha sant Yann-Badezour
He-doa touet dezañ gand he mouezig ken flour,
 Karantez peurbaduz !
Hag a-boan war al le, e varve ar geriou
Pa zavas he halon 'eneb he muzellou,
 Ar gaou euzuz !

Touet he-doa dezañ, penaoz biken eun all,
Ne lakje heh ene da zoned da dridal,
 Keit ha vije er bed !
Ha dioustu war al leh – fae war ar wirionez,
Dindan he malvenn hir, e kuz, an dreitourez,
 Eur falsentez dibred !

Touet he-doa dezañ, tre da veteg mervel,
He horvig mistr ha meür, prof d'ar giz broadel,
 Dre ar briedelez !
Ha neuze, tremenet flamm an tantadig vên,
Torret ar vaz-valan ha dilezet an den.
 Foei d'an drubarderez !

Dirag ar Werhez sakr ha sant Yann-Badezour,
War he daoulin pleget, gand he mouezig ken flour,
 D'he halonig vignon,
Anzavas dre eul le, ar feiz en he homzou,
Ar hweka karantez a hellfe an neñvou,
 Benniga hep sermon !

Ne oar ket 'vid petra ha ne oar ket perag,
He-deus greet kement-se, en eun taol krenn, a-dag,
 Rag leal 'oa a-raog !
Ha soñjal a ree hen karoud stard, avad,
D'an unanvieg red, 'n em roje gand gwir stad,
 Med an drubuill 'zo rog !

Touellet heh-unan, a-berz an droug-spered,
Gwall skwer da bep hini ha d'an ivern gouestlet,
 'Balamour d'an tech koz !
Daoust hag ar gaou ganet e kalonig Eva,
Dre an herez diaouleg a zeu da wrizienna,
 Dindan reveulzi an noz ?

Med peogwir zo³⁸ urz vad, dre gemenn ar Salver,
A vezo pouezet piz – aotreet ar barner –
 Gand eur hrog³⁹ dizamant
Lod an droug hag ar gwall, da beb den tamallet,,
'Eneb talvoudegez ar vad greet ha rannet,
 Bezom heb nehamant.

Dirag ar Werhez sakr ha Sant Yann-Vadezour
He-deus touet a galon ha nahet a vouez flour

³⁸ zo : tregerieg 'z eus

³⁹ eur hrog : notenn gand an oberour : Eur hrog-pouezer.

‘Vel en despet dezi !

Ha da biou goud an droulañs - d’ar genou pe d’ar gwad ?

D’ar plah pe d’al lignez , - d’ar bugel pe d’an tad ?

Da biou ar falsoni⁴⁰ ?

⁴⁰ falsoni : falsentez.

Breiz hlaharet

D'ar gwir varz Théophile Guyomarc'h.

« *Me a fell din 'vefe va han digabestr evel d'ar heveleg a darnij war an yun, en-defe va han 'vid lezenn med plijadur va spered ha va zoñj, hag evidon, nemed trouz va halon virvidig.* »

Glahar 'zo em halon o toned en va bro.
O weled an deliou e traoñ ar gwez dero,
O weled er parkou an oll drez o redal,
O klevoud dre ar vro avel fall o yudal.

Koulskoude en va bro a zo⁴¹ memez douar,
En va bro sarahet gand poan ha gand kounnar
Eler, binviajou, ledet dre an ervenn
A ra d'on izili krena gand an anken.

N'eus den war ar bale na den o labourad
Ne welan den er park na den ivez er prad
Er waremm ne glevan ar mesaer o youhal
Dañvad o vegelad nag an oan o vreunial⁴².

Va hêr gêz, 'oa gwechall ken iskiz ha laouen
A zo prestig bremañ da goueza en poultrenn.
Ranna 'ra va halon, Doue, planedenn gri' !
Va daerou 'deus ruillet o tegouzoud em zi !

Penaos 'm-eus anavezet va zi kement karet,
Rag ar braz dioutañ a zo 'vel pulluhet..
Ar prenestou brevet, an nor ken mizerabl
Ar presiou louedet, ma'z eo sklaset va gwad.

Al leh am-eus bevet eüruz ha didourmant.
Al leh ma'z on-me bet ken foll ha ken yaouank,
A zo bremañ didrouz, ha trist 'vel ar maro,
Red eo din areti ha mond krenn en dizro.

Deuz ar speurenn ema, bepred seder ha flamm,
Dindan eur werenn dorret poltred karet va mamm ;
Gouelet am-eus doureg, klemmet am-eus va gwalh,
Follet eo va spered ha va halon a-walh.

An iliz 'zo karget gand yeot ha gand lener⁴³.
Eun hoper 'zo neizet tre war dal an aoter.
Er vered ar beziou a zo el loustoni.
Ar mein hag ar hroaziou goloet a ginvi.

Eun alan vilimuz 'deus c'hwezet war va bro.
Ma ne welan dre oll 'med traou trist ha garo.
Koulskoude ne gredan 'vefe en Breiz-Izel
Na brezel na trubuil da veza ken kruel.

⁴¹ a zo : ez eus

⁴² vreunial : ?

⁴³ lener : ?

Va zi, va hêr, va bro, a zo abandonet.
Tud, kerent, mignoned a zo oll partiet.
Rannet eo va halon, ne hellan ket kompren,
Ha mervel a rankan 'kreiz an deñvalijenn.

Notenn gand “Embann an Hirwaz“ : faoz-kenañ e oa Breiz-Izel en doare ma vez gwelet gand Abgrall.

Da anaon Théophile Guyomarc'h

Dirazout, mestr ar bed ha salver an den kêz,
Daoulinet, gand gwir doujañs, en arvar hag enkreuz,
Reuzeudig, en va daelou karget a hwerventez
E houlenan ganez, kinnig prim d'am mignon,
Glahar vraz va halon.

Daou vreur e oam ! ha barzed e oam ivez on-daou.
Unanet dre al le d'ober brezel d'ar gaou.
En karantez or bro, maget gand gwad ar Vamm
E virem glan ha kaer, brud eul lignez divlamm.
Pa vanke din re vuan astenn va hammejou
Eur helenner feal a boueze va homzou.

E galon a oa frank ha digor-braz d'ar mad
E yalh, hep damanti, riñset d'ar paour, gand stad.
Prest atao da zikour, da rei skoazell d'an oll
Hep soñjal 'nije ket aliez a zigoll.
Speredeg ha gouzieg, evel-se dous ha fur,
Med enebour kaled d'an dud fall ha hudur.

Skubet eo va henvreur, o tizrei deuz va zi !
E varn trist-kenañ a ra din hirvoudi,
Ne gollin ket eñvor ! biken ne zizoñjin
Deuz va mignon karet, ken karantezuz din,
Biken deuz va spered ne gerzo ar homzou,
An diweza 'gleven o tond deuz e henou.

Gand va fedenn galoneg, kalz kreñvoh a-leiz
A gaso⁴⁴, dre berz Doue, trugarez d'ar barz Breiz.

Pa vleunio ar brug a-nevez
'Tapin eur vouden euz ar menez,
'Kichenn e vez, e plantin neuze
Kaerra fleurennig an Arre,
Hag an avel flour, iskiz
Da Verrien, en-tal an iliz
A gano da Phil Guyomarc'h
Son vurzuduz an douar.
Hag a-wechou, an êzenn dener
A zougo dezañ kan an *Alc'houeder*.

Miz Kerzu 1929.

⁴⁴ A gaso Me a gaso ; e kasin.

Va hoant : ar here kamm

N'eus forz ebed. Despet nan e' ket brao,
Va halon a zoñj anezañ...
Kamm eo. Mad-tre ! peogwir e kao⁴⁵
Ar hiz da blijoud din kenañ.
Nann ! n'eo ket brao ha darn all a vouse'hoarz,
Pa dremen e-biou din jilgamm.
Med e zaoulagad prim a harz
Ar sklêrder war e zremm ken flamm.

Va hoant a zo kere. An oll dud vad euz kêr,
E-barz e di, a deu bemdez da barpillad⁴⁶.
Delhen a ra bepred eur yez splann ha seder.
'Vid gelver an huñvre war geriou deread.
 Kana 'ra soniou ken dudiuz,
 Lod am-eus avi deuz e vouez,
 Pa ziroll, tener hag alanuz,
 Evidon 'n eur gana a-bez.

Ken mad eo. Ne vo morse pinvidig.
Rag peb paour-kêz dezañ a zo kenvreur...
Med daoust da ze, meur a hini birvidig,
'Vid hen sacha, a ra an dro d'e leur !
Er pardonioù, red eo mond d'ar jabadao.
Va mignon kêz n'e' ket evid dañsal,
Rag e har gamm a vir outañ atao,
Gouela 'n-eus greet, meur a wech o soñjal...

⁴⁵ kao : kav.

⁴⁶ barpillad : barbillota.

Idylle

A François Bothorel

« Bien sûr, il n'est pas beau... mais que m'importe.
De tout mon cœur, c'ets lui, l'éternel élu.
Il est boiteux... Je l'aime de la sorte,
Autrement peut-être il m'aurait déplu.
Il n'est pas beau... beaucoup d'autres sourient
De le voir passer tout clopin-clopant.
Mais de grands yeux bruns toujours irradiant,
D'un divin regard, son visage aimant.

Il est cordonnier ; les gens du village,
Chez lui, chaque jour, viennent babiller.
Il garde toujours un charmant langage
Et trouve les mots pour faire rêver.
Il chante à ravir de jolies plaintes,
L'on est fort joyeux de sa belle voix ;
Mais longtemps après qu'elle s'est éteinte
Je la sens encore qui vibre pour moi.

Il est si bon qu'il ne sera point riche,
Tout malheureux se dédouble en ami...
Mais malgré cela, plus d'une l'aguiche.
Plus d'une voudrait, de lui, pour mari.
Les jours de pardons, il faut qu'on s'ébatte,
Mon pauvre ami seul ne peut pas danser.
Au ressouvenir de sa folle patte,
Je l'ai vu, parfois, prêt à sangloter.

Lors, loin de tout bruit, sur la verte mousse,
Je reste avec lui, pour le consoler.
Son chagrin se fond, ma voix est si douce...
Il n'est que les cœurs pour savoir causer.
Plus tard il faudra que l'on se marie.
J'ai déjà paré un gentil trousseau.
Non ! il n'est pas beau... mais il est ma vie,
Il m'apportera l'amour pour cadeau. »

Da Jean-Julien Lemordant

Ho taoulagad 'zo serret da sklêrijenn an deiz
Mez ar sklêrder 'n ho kalon a drid en braventez,
Er hened ken dudiuz bepred e chomo glan
Yaouankiz ha karantez da viken ha splann.

*Vos pauvres yeux fermés à la clarté du jour,
Gardent dans votre cœur l'éternelle lumière,
Que la Beauté, pourtant, dispensatrice austère,
Met avec des reflets de jeunesse et d'amour.*

'Vel kontadenn vurzuduz, ha siwaz trist-kenañ,
Eur gont verr ha spouronuz am-eus klevet bremañ.
Ha va daelou difronket 'giz eur ster deredet,
'Barz eur rann leun a hloar, levezet 'deus laket.

*Telle une merveilleuse et lamentable histoire,
J'entendis un récit fort terrible et poignant...
Mes larmes ont coulé, véritable torrent,
Bénissant la douceur d'une page de gloire.*

Ha neuze war va daoulin 'z on kouezet 'n eul lamm,
Ho zakrifis komprenet pegen braz, pegen flamm.
Ar prof oll distlabezet euz ardou ar bed-ma'
Skeduz 'zo 'n em zisklêriet 'barz eun noaz ar brava.

*Et tombant à genoux d'un élan instinctif,
J'ai compris la grandeur de votre sacrifice.
L'offrande dépouillée de vulgaire artifice,
Plus clairement parut dans un nu mis à vif.*

Seder an nevez-amzer a gan 'barz ho kalon
'Hentchas ho torn hep krena war al lien kaled,
Ha me, paour-kêz reuzeudig, meur a wech 'm-eus klasket
Kas d'an Neñv, 'vid he meuli, va zalud dre eur zon.

*Le printemps éternel chantant dans votre cœur
Guida voter pinceau sur une toile ardue.
Je voudrais, moi, rampant, élever à la nue
Un immortel hommage au glorieux vainqueur.*

Peurgas :
Eur hleñved a ra din beza gwall droug ha du ;
Bemdez en em gavan mez morse ne ven heñvel,
'Vid ma welo 'n e warez ar bobl a Vreiz-Izel,
Va Doue, da Lemordant, roit ar gweled dioustu !

Envoi :
*Un mal qui m'a frappé me rend méchant et sombre,
Chaque jour je me vois mais sans être pareil...
A Lemordant, mon Dieu, dévoilez le soleil,
Montrez lui les Bretons à genoux dans son ombre !...*

Neh

Da Loeiza Fléouter, a-greiz-kalon

A-wechou, pa yud an avel,
va halon a vez trist-kenañ.
Teñval 'giz ar pehed marvel,
an daerou a veuz anezi⁴⁷.
Med desket 'm-eus trehi va glahar
ha kana kreñv e-leh gouela.
Koach a ran anken ha kounnar
ar bed, ne dalv ket deom leñva.
Nann ! ne dalv ket en em ziskuill,
Rag beza 'zo kalz a dud sod.
Euz ar re fall 'vez kavet puill.
Stankoh 'vid bleuniou war ar bod.

Peb den a zoug e zamm – pep hini 'n-eus e lod.
Ar bed a 'h a, a zeu, hag an oll draou a ruill.
Ha ma klaskit eur wech lakaad an harz d'ar rod,
Ho-po diwar ho fri – 'vel eun diskroug – anduill.

A-wechou, pa ziroll em spered,
eñvoriou didruez ha kri'.
A zeblant din ez on bet merket
'vid maga gwall ha kasoni.
Koulskoude zo⁴⁸ tommder em halon,
eun tantad flamm med dalhet kloz.
Digarez 'm-eus hag a beb feson,
d'hen kuzet mad : warnon, malloz !

Feuket am-eus meur a hini,
'n eur laroud deze ar wirionez,
Darn all 'deus roet din testenti,
ha bennoz dous o harantez...
Med piou 'vel-se 'n-eus va aotreet
da ziframma tud vên ha fall ?
Peb den gand lorh a zo kabestret,
Atao en em gav didamall !

A-wechou, nebeudig a dra,
a ziskenn sklêrijenn warnon.
Bennoz Doue 'oar diskarga,
levenez vraz en or halon.
Bennoz Doue eo an heol splann.
an evned en gwarez ar hoad.
Sell, birvidig o daoulagad,
hag ar garantez en o han !

⁴⁷ anezi : aneza, er skrid-orin. Levezonet e oa Abgrall gand ar galleg.

⁴⁸ zo : ez eus

Inquiétude

A Louise Fémouter

Parfois, lorsque hurle le vent,
De malheur, mon cœur se désole.
Des larmes vont, le ternissant...
Tant de regrets et nulle obole !
J'ai donc appris, destin cocasse,
A rire alors qu'il faut pleurer.
Oui, souffrir, soit ! Mais point de trace !
Chanter les pleurs qu'on veut verser !
Car à quoi bon lever les voiles ?
Le mal couvant sur les berceaux.
Il est plus de fous que d'étoiles,
E moins de fleurs que de rameaux !

Chacun porte son faix et nul ne s'en dérobe.
Ne cherchons donc jamais à narguer le hasard.
Maudit qui vole haut, car sur lui chacun daube
D'avoir tenté l'essor dont se moque le couard !

Parfois, me venant à l'esprit,
Des pensées de noire amertume
Me font songer qu'il ne nourrit
Que de la haine et de la brume...
Mais pourquoi donc faut-il le taire,
Ce brasier que j'ai dans le cœur ?
Et pourquoi toujours me distraire
De l'amour ? mon Dieu, quel malheur !

On froisse, bien sûr, plus d'un lâche,
Au nom de quelle vérité ?
L'amitié n'a point de bravache,
J'ai mordu je n'ai pas pleuré !
Oh ! pouvoir enfin, en confiance,
Fermer les yeux sur la clarté.
Emporter au moins souvenance
D'amour qui ne soit charité !

Parfois, peu de chose console.
Que sur moi fasse resplendir,
Par Dieu qui fait toute auréole,
Le mot qu'il donne pour bénir !
Amour : c'est le soleil qui brille,
Les oiseaux dans le bois chantant,
Votre doux regard qui scintille...
Amor dans votre voix vibrant !